

Een ander: het is niet de stem van Geelkerken, welke uit dit telegram spreekt.

Een derde: zou hij er wellicht al spijt van hebben, dat hij zich tegen zijn gewoonte zoo ondubbelzinnig heeft uitgelaten?

Ook gedachten aan mystifikatie rezen op, maar werden teruggedrongen. Immers na elfen was het telegram eerst aan de Synode bekend en 12.20 werd het tweede telegram reeds uit Amsterdam verzonden. Officieel had de Synode nog geen beslissing genomen. Buitenstaanders hadden alleen op de gezichten iets kunnen lezen. Terwijl de Synode zat, zou dus naar Amsterdam zekere indruk moeten getelegrafeerd of getelefoneerd moeten zijn. Alles zou wondersnel in zijn werk hebben moeten gaan. De kans voor mystifikatie leek, zoo berekend, een dubbelte op zijn kant. Daarom zetten zelfs zij, die op dit gebied eenige ervaring hadden opgedaan, die gedachte voorloopig ter zijde.

Wat zou de Synode doen?

Vele leden betwijfelden wel of een nieuwe samenspreking iets zou uitwerken, maar allen waren toch van oordeel: zij mocht aan Dr G. niet worden geweigerd. De christelijke lankmoedigheid alleen reeds eischte dit.

Daarom werd aan Dr G. getelegrafeerd:

„Synode verzoekt onmiddellijke komst. Meld tijd aankomst!”

(w.g.) FERNHOUT.

Tot drie uur zette de Synode haar vergadering voort.

Om half acht zou zij weer samenkomen, terwijl dan Dr G. tegen acht uur werd verwacht.

Had het ons, afgedacht van de eerste dagen der Synode sinds weken aan gelegenheid om een wandeling te maken ontbroken, nu kon het lijden.

Terug van de wandeling bereikte ons al spoedig het bericht: het tweede telegram was vervalscht. Dr Geelkerken had getelegrafeerd:

„Verzoek mededeeling met welk doel onmiddellijke overeenkomst wordt verzocht?”

(w.g.) GEELKERKEN.

„Overeenkomst” moest natuurlijk zijn: „overkomst”.

Was het telegram wellicht ongecollationeerd?

Daarop had de Praeses een lang telefoongesprek met een van de ouderlingen van Amsterdam-Zuid.

Het feit van mystifikatie stond nu boven allen twijfel.

Wie die treurige rol had gespeeld, kon men vanzelf zoo dadelijk niet ontdekken.

De Synode hield er zich trouwens niet mee bezig.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Schepping, Paradijsverhaal, Geslachtsregister.

II.

In mijn vorig artikel sprak ik reeds over de mogelijkheid, dat de Utrechtsche concept-verklaring met de verwijzing naar Genesis elf bedoelde te wijzen op de *geslachtsregisters*, die in dit hoofdstuk vermeld worden.

Uit een zooeven ontvangen brief van mr Theyse blijkt, dat dit vermoeden juist is. Men heeft gedoeld op het geslachtsregister, zulks in aansluiting op Genesis 5. Aldus de mededeeling van mr Theyse, waarvoor ik hem eveneens mijn oprechten dank betuig.

Hoewel, zooals ik verleden week reeds liet bemerken, de mogelijkheid, die nu blijkt werkelijkheid te wezen, reeds aanstonds bij mij in rekening kwam, toch heb ik het artikel van verleden week over den torenbouw van Babel niet willen achterhouden.

En dat wel om drie redenen.

De eerste gaf ik reeds aan. Afgedacht van eenige Utrechtsche verklaring laat het hoofdstuk van de spraakverwarring zelf zeer duidelijk zien, hoe de te Assen gehandhaafde opvatting van de exegese (geen mechanische binding, geen organische vrijheid *zonder meer*, maar organische gebondenheid) haar groote betekenis heeft ook voor de handhaving van de historische berichten in de Schrift; alsmede, hoe de loslating daarvan de deur zou openzetten voor allerlei afbuiging naar een standpunt, dat wie het inneemt, buiten het geloof aan de Schrift moet plaatsen, wanneer hij het consequent aanvaardt. Men denke aan de besproken tegenstelling: *evolutie of openbaring*. Juist omdat in Assen en ook in de daarop volgende besprekingen in de pers gewezen is op de *consequenties*, die de erkenning van wat dr Geelkerken met Genesis 2 en 3 deed, zou meebrengen, juist *daarom* was het niet overbodig, aan Genesis elf een illustratie te ontleenen van de heillooze uitkomsten, waartoe een officiële erkenning van dr Geelkerkens eisch zou leiden.

In de tweede plaats heb ik Genesis elf in brederen zin ter sprake gebracht, ook ter wille van de lezers der bladen, waarin de motie een plaats vond. Hun werd *zonder meer* de weg gewezen naar Genesis elf, en het advies ging daarbij, om aan de kerkeraden het bezwaar, dat met dat hoofdstuk in verband stond, kenbaar te maken en hen te verzoeken, zich daaraan te conformeren. Het is goed, eens na te gaan, welke overwegingen iemand zou moeten houden zoo bij zichzelf, als hij op een zekeren dag de Utrechtsche motie op het agendum van zijn kerkeraad aantrof, of op andere wijze zich ervoor gepluist zag. Zonder in den onaangename toon te willen vervallen, moet ik toch uitspreken, dat de situatie mij eenigszins vreemd voorkomt. Men wil — let wel — geen menschen, die al moeilijkheden **HEBBEN**, maar menschen, wier oogen voor moeilijkheden nog

Later toekenden zich eenvoudige sporen af, die het vrij gemakkelijk maakten de personen weer te vinden, onder wie de bedrijver te zoeken is.

Beschikte men over het recht van verhoor, de schuldige ware gauw aangewezen.

Ofschoon wij zulk een persoon een gevaar achten voor de maatschappij en uit sociaal oogpunt het gewenscht ware, dat hier straf werd toegepast, ligt het toch niet op den weg der kerk om als aanklagster op te treden.

Zij behoort deze zaak te laten rusten.

Zij was de dupe geworden van een laffe mistaad. Toch werd zij niet zoozeer gedupeerd als men het wel heeft voorgesteld.

Zeker, de Synodeleden rekenden erop 's Vrijdags naar huis te gaan.

Maar de discussies hebben bewezen, dat dit toch niet mogelijk zou zijn geweest.

De Synode heeft van half acht tot half een 's nachts vergaderd, terwijl er in het middaguur ook al eenige noodzakelijke besprekingen waren gevoerd.

Dat dus de Synode vóór half 5 kon gereedkomen, bleek achteraf toch een misrekening.

Hoogstens ging men wat later naar bed dan gewoonlijk.

Dat was 't eenige nadeel.

Daartegenover stond een groot voordeel.

Want wat menschen ten kwade hadden gedacht, heeft God ten goede gedacht.

De Synode had nu nog eens gelegenheid om te tonen, hoe onuitputtelijk haar geduld, hoe grenzeloos schier haar welwillendheid tegenover Dr Geelkerken was.

Zij was, indien het telegram echt ware geweest, alsnog bereid Dr Geelkerken te ontvangen.

Ligt hierin niet duidelijk het streven naar de praktijk van het zeventigmaal zevenmaal?

— Ambtelijk.

De idee is geopperd, dat van Dr Geelkerken niet meer gevraagd zou worden, dan dat hij zich ambtelijk aan de uitspraak der Synode zou houden.

De Synode is daarop niet ingegaan.

En met reden.

Werd deze praktijk ten opzichte van Dr G. gevolgd, dan zou men voor andere gevallen geen uitzondering kunnen maken.

Als iemand afweek van de belijdenis, maar hij zou dat in zijn ambtelijk werk niet laten doorschemeren, dan zou dat geduld moeten worden.

Welke gevaarlijke toestanden daardoor zouden

moeten geopend WORDEN, bereiken, opdat zij ook de kwesties zouden zien. Maar nu komt er een „verklaring”, die allereerst *verzuimt*, ook maar met een enkele aanduiding, kenbaar te maken, welke nu eigenlijk de bezwaren zijn; die bovendien in tal van bladen, zelfs in dat van dr Geelkerken, geheel foutief afgedrukt wordt (Gen. I en II in plaats van I en XI) zonder dat er een haan naar kraait, ook niet uit het erf der bezwaarden; immers, mijn haan kraaide; en die is nog wel synodaal; — terwijl dan — om de deur dicht te doen — in de *eenige* bespreking, die ik van de zijde der bezwaarden zelf aantrof, allereerst geen moeite genomen wordt, om de foutieve lezing te verbeteren (zoodat alle bezwaarden, die aan het werk willen) hun kerkeraden *langs* Genesis elf *heen* leiden), terwijl bovendien de kwestie van Genesis *één* in bedoelde bespreking wel eenigermate, maar die van Genesis elf *met geen enkel woord* wordt aangeraakt. Hoe men op deze wijze bezwaarden wil opwekken tot prozelietenwerving is mij een raadsel.

En nu in de derde plaats: dat aan de geschiedenis van torenbouw en spraakverwarring door velen (want ik weet anderen ook, die in gelijke richting gepoogd hebben, het Utrechtsch concept te exegetiseren) het allereerst werd gedacht, is te begrijpen ook uit den loop der jongste geschiedenis op ons kerkelijk erf. Dat men te Utrecht de kwestie der *geslachtsregisters* heeft vastgeklonken aan de exegese van het *paradijsverhaal*, — ja, wat zal men daarvan zeggen in zijn argeloosheid? Het blijkt nu een feit te zijn, maar het is wel eenigszins verwonderlijk, en ligt niet voor de hand.

Vooraf niet, als men zich herinnert, op welke manier en op welke gronden de „moeilijkheden” van Genesis 2 en 3 zijn in het debat gebracht door de verscheiden tot de synode gerichte adressen.

Immers, in het paradijsverhaal zeide men te mogen en te moeten zoeken naar een „*hoogere*” werkelijkheid. Maar in de geslachtsregisters, waarbij het loopt over kinderen krijgen en zonen gewinnen en over vermenigvuldiging van menschen en rassen en volkeren, heeft men toch niet een „*hoogere*” maar een zeer gebeurlijke, alledaagsche, werkelijkheid voor zich.

Inzake het paradijsverhaal liep het geding over een geschiedenis, waarbij de wijsbegeerte en de kentheorie van Kant te pas moesten komen, naar het heette, om den zin van wat verhaald werd, te grijpen. Maar in geslachtsregisters komt niet zoozeer de filosoof, als wel de historievorscher het eerst aan het woord om het denken van den exegeet werk te geven.

Toen de paradijsgeschiedenis werd besproken, is van de zijde der thans over Assen bezwaarden telkens gezegd: de moeilijkheden liggen op het terrein der *exegese*. Waarbij dan kwam de verzekering, dat we stonden voor een *andere „bedeeling”*, waarover wij, in onze zondige, gevallen wereld, niet anders en niet beter konden oordeelen, dan een blinde over de kleuren. En nu komt

ontstaan, laat zich bij nadere bezinning licht bevredigen.

Een oogenblik moge zulk een voorslag iets aan lokkelijks hebben, omdat de vrede er door bestendigd kan worden, maar de vrede zou hier gediend worden ten koste van de waarheid.

Wij onderstellen eens, dat iemand niet alleen in zijn ambtelijk, maar zelfs in al zijn openbaar werk zijn afwijking zou verbergen.

Dat hij op geen enkele manier iets zou leeren in strijd met de Belijdenis.

Dan zou hij toch voor zichzelf in een zeer gewrongen, om niet te zeggen in een onwaarsachtige positie komen.

Hij zou zijn overtuiging geweld moeten aandoen. Een overtuiging dringt tot belijden.

En juist dat belijden zou hij moeten nalaten.

Het zou immoreel zijn, wanneer een kerk aan iemand zoo iets oplegde.

En tot het immoreele mag de kerk zich onder geen voorwendsel, ook niet onder dat van bewaring der eenheid leunen.

Trouwens zij zou er geen eenheid mee bereiken. Doch zij zou slechts een scheur overploesteren.

En dat niet alleen.

Als iemand zijn gevoelens moest verbergen, zou hij over de desbetreffende waarheden het best kunnen zwijgen, wilde hij niet in een doorlopend gewetenskouflicht verkeeren.

Doch dan ware het leed voor onze kerken niet te overzien.

Zij zouden misschien op menig punt een negatieve prediking krijgen.

Op zichzelf beschouwen wij het reeds als een veeg teken, dat Dr Geelkerken verklaarde over Genesis 3 nog nimmer te hebben gepreekt.

Zulke fundamentele stukken mogen in de prediking niet worden uitgeschakeld.

Anders is er geen werkelijke opbouw mogelijk.

Wat in een gewoon gemeentelid soms kan worden gedragen, kan aan een prediker nog niet worden toegestaan.

Het is wel in onze kerken voorgekomen, dat iemand de noodzakelijkheid van den kinderdoop niet inzag. Dan werd hem toegestaan in onze kerken te blijven, mits hij voor zijn afwijkend gevoelen geen propaganda maakte.

Maar een predikant staat er geheel anders voor.

Hij moet de noodzakelijkheid van den kinderdoop steeds weer de gemeente voorhouden. Hij moet alle afwijking in deze bestrijden. Hij moet de belijdenis, ook op dit punt, met kracht van argumenten verdedigen.

men met een hoofdstuk aan (Genesis elf), dat het denken van den exegeet onmiddellijk rust geeft, zoodra hij maar zijn *faartallenboek* in orde heeft kunnen krijgen; en men werpt een vraagstuk op, waarover niet alleen de geloovige, maar ook de niet-geloovige min of meer met vrucht studeeren kan; terwijl toch bij de paradijshistorie de tegenstelling van geloof of niet-geloof aanstonds veel scherper optreedt en het resultaat van de bijbellesing beïnvloedt.

Eerst, toen het ging over zondeval, levensboom, slang, etc., kwam een hoofdstuk naar voren (Gen. 2 en 3) dat geen moeilijkheden opleverde van teksteritschen aard, maar dat, zoo als het er lag, van den mensch vroeg: onderwerping van zijn geloovig denken, inplaats van de critiek van zijn rede. Nu wil men in één adem daarmee bespreken en onder één gezichtspunt betrekken een hoofdstuk (Gen. elf) dat van geheel anderen aard is; dat onder de moeilijkheden, die het oplevert, ook deze meebrengt, dat de getallen van de geslachtsregisters in verschillende handschriften ook onderscheiden lezing hebben.

Toen de paradijs-„bedeeling” aan de orde kwam, lag er een verhaal voor ons, dat den Schriftonderzoeker geen moeite kost, als hij weten wil, *wat er geschreven*, maar wel, als hij vraagt, *wat er bedoeld* is. Maar in Genesis elf staat, onder meer, ook deze vraag aanstonds op het agendum van den onderzoeker: *wat heeft er gestaan* in de oudste handschriften?

Ik wensch van harte sterkte aan de kerkeraden, die zoo maar even bij adres aan de synode moeten beslissen, dat de exegetische methode, die Assen volgde, onhoudbaar blijkt zal zoodra men van Assen naar Groningen (de synodale stad der naaste toekomst) zal verhuisd zijn, om daat te handelen over Genesis elf. Het geslacht der kerkeradsleden, benevens dat der bezwaren indienende kerkliden, moet wel op hooger peil staan, dan de ouderling, die bij de redactie van de „Nieuwe Rotterdamse Courant” bekend is, hooger ook, dan de doorsnee-gereformeerde, al of niet met het Zeenwisch costume van het „Handelsblad” getooid.

Ik voor mij zou vooreerst nog niet klaar zijn, als men mij met deze verklaring aan boord kwam.

En ik zou vermoedelijk in het geheel geen raad ermee weten, als ik me herinnerde, gelijk ik bij dezen doe, dat dr J. G. Geelkerken herhaaldelijk heeft verklaard, dat men de Schrift zelf moet laten beslissen, hoe ze verklaard wil worden. Immers, als ik daaraan denk, en mij bovendien herinner, dat van zijn kant herhaaldelijk werd geprotesteerd tegen *mechanische binding* van de exegese, — dan geloof ik te ontdekken, dat men te Utrecht tamelijk wel aan het *mechanische toegekomen* is, en dat men de *organische opvatting*, met dr G. daarbij, *dreigt te verloochenen*. Want dit staat toch wel vast, dat een organische opvatting van de Schrift een *geschiedenis*, een bericht van een historisch feit, verklaart in overeenstemming met het karakter, dat aan alle ge-

Zwijgen

ous kerke

In een

de Belyde

Ook me

geen gene

Con an

gansche l

heden” v

prediken.

Een me

deze niet.

Wij hoj

voor zich2

het op e

werpen.

Wat vi

dat men

op nabiel

den kans

onze kerke

In een

nisne da

En nu

heid rese

Geelkerke

Daartoe

Daardoe

anderen.

Het gev

Nen, e

een redi

Belydenis

bevoegde

haar uits

Boven

Hij hee

conscienti

En onz

wijze geer

zouden bi

Men ve

Wij bed

den eerste

ten open

De duiv

dikers va

aan?

Maar zi

tot zekerl

Heeft z

mag hij

schiedbesch

ter verklan

volgt, bij

vens. Het

de kerkbod

der een ge

anders ern

geven; en

slachtsregi

bel zijn, en

het wil lijn

rnad en gar

der historie

me niet re

kerkbodelez

zoo als eer

tenis geleze

laat het st

het eens zo

vergist he

Genesis 2

een geslact

van tellen

heeft, ande

vorm, ...

hun opvatt

tot hun af

Genesis 2

heden in d

daarnee...

in het trek

nisch vrij”

het hellen

Iemand, di

bij ongeluk

dan een a

maar wien

die Utrecht

van Genes

dan zou ik

denheid. V

behandeld

nische insp

Utrechtsch

wij tot nu

in de organ

van een hi

wetenschap

en overwe

ter Assen.

aan dezelf

Zoekdicht”

tedenaars,

en van Op

een kam s

Want A

ing licht be-

dag iets aan-
door besten-
hier geschild

niet alleen
ijn openbaar
a zou leeren

een zeer ge-
nwaarrachtige
sten aandoen.

sten nalaten,
er een kerk
e zich onder
dat van be-

re bereiken,
verleisteren.

erbergen, zou
en het best
doorlopend

kerken niet

nt een nega-

eds als een
klaarde over-
reekt.

n in de pro-

uw mogelijk.
ns kan wor-
og niet wor-

ekomen, dat

kinderdoop
in onze ker-
end gevoelen

anders voor.

n kinderdoop
n. Hij moet
ij moet de
kracht van

dat het den-

tt, zoodra hij
men krijgen;
niet alleen de

of meer met
aradijs-historie
anstands veel
te bijbellezing

levensboom,
oren (Gen. 2
an tekstcriti-
n den mensch-
aken, implaats

in één adem
unt betrekken
leren aard is;
ert, ook deze

tsregisters in
eiden lezing

de kwam, lag
fronderzoeker
r geschreven;

is. Maar in
nag aanstands
heeft er ge-

kerkeraden, die
ten beslissen,
gde, onhouder
ar Groningen

verhuisd zijn,
geslacht der
n-indienende

lan de ouders-
otterdamse
de doorsnee-
sch costume

zijn, als men

n raad ermee
j dezen doe,
ft verklaard,

ssen, hoe ze
aan denk, en
herhaaldelijk

ding van de
dat men te
toegekomen

dr G. daar-
nch wel vast,
een geschie-

verklaart in
aan alle ge-

Zwijgen hierover zou leiden tot ontwrichting van ons kerkelijk leven.

In een predikant kan geenerlei afwijking van de Belijdenis gedragen.

Ook met een zich ambtelijk er aan houden, kan geen genoegen worden genomen.

Con amore, van ganscher harte, moet hij de gansche belijdenis, ook betreffende de „bijzonderheden“ van Gen. 2 en 3, de gemeente kunnen prediken.

Een modus vivendi, een kompromis valt er in deze niet te treffen.

Wij hopen dan ook, dat geen predikanten, die voor zichzelf het gevoel van Dr G. zijn toegedaan, het op een akkoordje met hun geweten zullen werpen.

Wat vroeger in ons vaderland wel voorkwam, dat men er tweeërlei theologie, tweeërlei geloof op nabield, een voor de studeerkamer en een voor den kansel, zou niets minder dan het bederf van onze kerken beteekenen.

In een minimum van tijd is ons heerlijk Calvinisme dan hopeloos verwaterd.

En nu redeneere men niet: wij zullen deze vrijheid reserveeren alleen voor de afwijking van Dr Geelkerken.

Daartoe mist men het recht.

Daardoor zou men onrecht begaan tegenover anderen, die op andere punten bezwaar hebben.

Het geval-Geelkerken zou een precedent schoppen.

Neen, er moet ten sterkste op aangedrongen, dat een predikant, die een of ander leerstuk onzer Belijdenis ontkent of dubieus stelt, dat aan de bevoegde vergaderingen kenbaar maakt en zich aan haar uitspraak onderwerpt.

Boven alles moet hij eerlijk zijn.

Hij heeft te zorgen voor een goede en vrije conscientie.

En onze kerken moeten zorgen, dat er op die wijze geen wolven in de schaapskooi van Christus zouden binnengluipen.

Men versta ons wel.

Wij bedoelen daarmee niet, dat onze predikanten den eersten bij hen opkomenden twijfel reeds moeten openbaren.

De duivel valt niet in de laatste plaats de predikers van het evangelie met zijn: is het ook? aan?

Maar zulk een predikant heeft te worstelen om tot zekerheid te komen.

Heeft zich echter de twijfel bij hem gezet, dan mag hij dien niet langer verzwijgen.

schiedbeschrijving eigen is, en dat ze een *geslachtsregister* verklaart naar de wetten, die het oostersch leven volgt, bij het katalogiseeren van *chronologische* gegevens. Het is den laatsten tijd b.v. herhaaldelijk (ook in de kerkbodepers!) uitgesproken, dat een oosterling onder een geslachtsregister wat anders verstaat en iets anders ermee bedoelt, dan wanneer westerlingen het geven; en dat dit met name geldt van het *bijbelsch* geslachtsregister; immers: het wil geen genealogische tabel zijn, en geen chronologisch-punctuele kroniek, maar het wil *lijnen* doen zien, lijnen van *ontwikkeling* in Gods raad en gangen van goddelijke *evenredigheid* in den loop der historie. Wie nu een geslachtsregister leest, en *daarmede niet rekent*, maar zegt tot kerkeraden en classes en kerkbodelezers: lees dat geslachtsregister nu *net precies zóó* als een bepaald verhaal over een bepaalde gebeurtenis gelezen wordt, die is heel erg mechanisch; die verlaat het standpunt der organische inspiratie. Laat me het eens *zóó* mogen zeggen: INDIEN Assen zich zou vergist hebben ten aanzien van de bijzonderheden in Genesis 2 en 3, maar voorts ervan doordrongen is, dat een geslachtsregister een *aparte* manier van zeggen en van tellen en van rangschikking der namen en feiten heeft, anders dan een historisch bericht van gewonen vorm, ... en INDIEN de Utrechtsche bezwaarden in hun opvatting van Genesis 2 en 3 gelijk hadden, maar tot hun afbuiging van de traditioneele opvatting van Genesis 2 en 3 gekomen waren op grond van moeilijkheden in de geslachtsregisters, of *zelfs* maar in *analogie daarmee*, ... dan zou in de METHODE van exegese in het trekken van de GROOTE lijnen, Assen „organisch vrij“ wezen, en de Utrechtsche vergadering op het hellend vlak staan van „mechanische binding“.

Iemand, die op een *zuiver standpunt* staat maar zich zelf bij ongeluk eens ontrouw wordt, staat er beter voor, dan een ander, die bij ongeluk een waarheid grijpt, maar wiens *standpunt* niet deugt. En werkelijk, als ik die Utrechtsche verklaring, met die *naast-elkaar-stelling* van Genesis 2—3 en Genesis elf moest onderteekenen, dan zou ik me schamen om mijn mechanische gebondenheid. Want *elk Schriftstuk moet naar eigen aard behandeld worden*; dat is een grondstelling van de organische inspiratieler. Ik kan 't niet helpen, dat ik de Utrechtsche verklaring *weer* een zonde acht tegen wat wij tot nu toe *gewonnen* hebben *juist* door het inzicht in de *organische* inspiratie; ze is door haar co-ordinatie van een historisch bericht en een geslachtsregister niet-wetenschappelijk, en in principe een achteruitgang naar een overwonnen standpunt, dat achter Assen ligt. Achter Assen. Achter en onder Assen. In beginsel lijdt ze aan dezelfde gedachtenfout, als gemaakt is door „Het Zoeklicht“ en door enkele Amsterdamsche meeting-redenaars, toen ze boomen van Genesis één (historie) en van Openb. 22 (apokalyps, visioen) *zóó* maar over een kam schoren.

Want Assen, stel dat het zijn tooneel verlegt naar

Groningen, om nog eens over dit alles te praten, zal zijn opvatting van de *bijzonderheden* uit de paradijs-geschiedenis wel degelijk kunnen behouden, en toch zeggen: over de *bijzonderheden* van de geslachtsregisters praten wij heel graag nog eens, maar dan *langs den weg der organische vrijheid*; wetende, dat we hier voor een *ander systeem van beschrijving* staan dan in het paradijsverhaal.

Want nog eens: in Genesis 2—3 is een verhaal van het *begin*, den aanvang, *aller geschiedenis*, en in Genesis elf een tendentieuze samenvatting van een *periode* der heilige geschiedenis. Wie die twee op dezelfde manier verklaren wil, of een ander verbieden wil, ze op onderscheiden manier te benaderen, die vergeet, dat er verschil is tusschen een plattegrond van Nederland of Europa en een wereldglobe; tusschen de beschrijving van een bepaald gebeuren en de aanwijzing van een zekere tendenz, een rythme, een lijn-matigheid (vraag excuus) in een periode van geschiedenis; tusschen punt en lijn, tusschen bron en rivier, tusschen zien in de breedte en zien in vogelvlucht.

Want in Genesis 2—3 is een zintuigelijk-waarneembaar gebeuren, dat, gelijk alle andere (messiaansche profetie) zich tot hooger plan ziet opheffen door den Geest der profetie, al is daarbij de band aan het historisch feit niet los te laten; en de geslachtsregisters laten zien, hoe in groote trekken, en met groote sprongen, de *inzet* van Genesis 2—3 wordt *voortgezet*. Juist het inzicht in de *organische* inspiratie leert ons begrijpen, dat de beschrijving van de *voort-zetting* (geslachtsregister) anders moet zijn, dan die van den *inzet der historie* (paradijs).

Daar is trouwens reeds eerder onder ons gesproken over deze dingen. Prof. v. Gelderen heeft op den Universiteitsdag te Dordrecht gesproken over de bijbelsche chronologie, in verband met „een belangrijke ontdekking in Sinai“. Daarbij kwam óók ter sprake de periode van Genesis elf. Hij heeft daarbij niet verzwegen, dat naar zijn oordeel „in Genesis 11: 10—26 vele geslachten zijn overgesprongen“; waarbij dan verwezen werd naar Mattheus 1: 8, waar drie koningen van Juda zijn overgeslagen. Ik zelf heb nog onlangs in „Perschoon“ overgenomen wat dr C. Bouma schreef over de geslachtsregisters bij Mattheus, en verwezen naar den commentaar (op Matth.) van prof. Grosheide, die eveneens deed zien, dat de geslachtsregisters naar eigen BEDOELING tendentieuze zijn, regelmaat willen doen zien uit het oogpunt van Gods raad, en niet WILLEN beschouwd worden als nauwkeurige genealogische tabellen, zooals de hoogereburgerscholieren van buiten mogen leeren. Zoodra men in Utrecht aantoonen kan, dat de schrijver van Genesis 2—3 BEDOELT te worden gelezen, zooals zij willen, kan er weer gepraat worden. Tot nu toe is dat niet gebeurd; allen kregen we deze niet-wetenschappelijke, en niet-„organische“ op-

Dan moet hij de konsekwentie van zijn gevoelen aandurven.

Dan moet hij de eerste zijn om het te erkennen: ik hoor niet langer in uw kerken thuis.

HEPT.

Corrigendum. In ons stuk „Paschen“ stond: Geen enkele valsche verf loopt er door het hemelsch marmer van de opstandingszuil „Verf“ moet zijn: „Nerf“.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Het bevolkingsvraagstuk.

(Slot.)

Wij hebben in het vorige artikel doen zien, dat de beschouwingen van den heer Bierens de Haan over het bevolkingsvraagstuk ten nauwste samenhangen met de beginselen waarvan hij uitgaat.

Wie boven de worstelling en strijd van het maatschappelijke leven niet kent een God in den hemel, die alles leidt, komt er zóó licht toe om te spreken van een noodlot. Wie meent, dat het individu alleen ten koste van de massa kan leven, moet wel vijandig staan tegen de vermeerdering der bevolking.

Doch zóó treft het ook hoe eenzijdig, hoe vlak en materialistisch deze studie is.

De hier gemaakte tegenstelling is valsche.

Het is juist in allerlei organisch en organisatorisch verband, waarin de mensch in de samenleving optreedt, dat hij rijker zijn gaven en krachten kan ontplooiën.

Ook de economische worsteling der steeds grooter wordende bevolking om zich het noodige te verschaffen, roept bij de individuen eigenschappen wakker en doet talenten te voorschijn treden, die in andere omstandigheden achterwege zouden blijven.

Insteeds van te zeggen, dat de massa bestaat ten koste van het individu, moeten wij erkennen, dat vele gaven van hart en verstand, van wil en geestkracht, van kennen en kunnen juist te voorschijn zijn gekomen, en alleen te voorschijn konden komen tijdens een ontwikkelingsgang, die deze schrijver als een fatum beschouwt.

Meer nog, de grootste cultuurschatten der menscheid danken we niet aan de enkelingen, die op een bijna onbewoond eiland verkeerden, maar aan de kunstenaars, die levend te midden der „massa“ aan haar hum motief en inspiratie ontleenden.

De hoogste openbaring van het individuele is

Groningen, om nog eens over dit alles te praten, zal zijn opvatting van de *bijzonderheden* uit de paradijs-geschiedenis wel degelijk kunnen behouden, en toch zeggen: over de *bijzonderheden* van de geslachtsregisters praten wij heel graag nog eens, maar dan *langs den weg der organische vrijheid*; wetende, dat we hier voor een *ander systeem van beschrijving* staan dan in het paradijsverhaal.

Want nog eens: in Genesis 2—3 is een verhaal van het *begin*, den aanvang, *aller geschiedenis*, en in Genesis elf een tendentieuze samenvatting van een *periode* der heilige geschiedenis. Wie die twee op dezelfde manier verklaren wil, of een ander verbieden wil, ze op onderscheiden manier te benaderen, die vergeet, dat er verschil is tusschen een plattegrond van Nederland of Europa en een wereldglobe; tusschen de beschrijving van een bepaald gebeuren en de aanwijzing van een zekere tendenz, een rythme, een lijn-matigheid (vraag excuus) in een periode van geschiedenis; tusschen punt en lijn, tusschen bron en rivier, tusschen zien in de breedte en zien in vogelvlucht.

Want in Genesis 2—3 is een zintuigelijk-waarneembaar gebeuren, dat, gelijk alle andere (messiaansche profetie) zich tot hooger plan ziet opheffen door den Geest der profetie, al is daarbij de band aan het historisch feit niet los te laten; en de geslachtsregisters laten zien, hoe in groote trekken, en met groote sprongen, de *inzet* van Genesis 2—3 wordt *voortgezet*. Juist het inzicht in de *organische* inspiratie leert ons begrijpen, dat de beschrijving van de *voort-zetting* (geslachtsregister) anders moet zijn, dan die van den *inzet der historie* (paradijs).

Daar is trouwens reeds eerder onder ons gesproken over deze dingen. Prof. v. Gelderen heeft op den Universiteitsdag te Dordrecht gesproken over de bijbelsche chronologie, in verband met „een belangrijke ontdekking in Sinai“. Daarbij kwam óók ter sprake de periode van Genesis elf. Hij heeft daarbij niet verzwegen, dat naar zijn oordeel „in Genesis 11: 10—26 vele geslachten zijn overgesprongen“; waarbij dan verwezen werd naar Mattheus 1: 8, waar drie koningen van Juda zijn overgeslagen. Ik zelf heb nog onlangs in „Perschoon“ overgenomen wat dr C. Bouma schreef over de geslachtsregisters bij Mattheus, en verwezen naar den commentaar (op Matth.) van prof. Grosheide, die eveneens deed zien, dat de geslachtsregisters naar eigen BEDOELING tendentieuze zijn, regelmaat willen doen zien uit het oogpunt van Gods raad, en niet WILLEN beschouwd worden als nauwkeurige genealogische tabellen, zooals de hoogereburgerscholieren van buiten mogen leeren. Zoodra men in Utrecht aantoonen kan, dat de schrijver van Genesis 2—3 BEDOELT te worden gelezen, zooals zij willen, kan er weer gepraat worden. Tot nu toe is dat niet gebeurd; allen kregen we deze niet-wetenschappelijke, en niet-„organische“ op-

altoos gevonden te midden der groeiende massa, zooals ook de zich sterk vermeerderende volken de dragers zijn onzer beste cultuurgooderen.

Omgekeerd ging een daling van het geboortecijfer nog steeds gepaard met allerlei verschijnselen van individuele en nationale degeneratie.

Wie een onderwerp als het onderhavige gaat behandelen mag niet uitsluitend de deductieve methode gebruiken en zijn heele betoog rijgen aan den dunnen draad, die ontleend is aan de willekeurig vooropgezette thesise, maar heeft den plicht om de sociale verschijnselen die vermeerdering en vermindering der bevolking vergezellen, in zijn onderzoek te betrekken. Had de heer Bierens de Haan dit niet vergeeten, dan zou hij ten dezen niet van een fatum hebben gesproken.

Ook zuiver economisch gezien spreekt deze brochure met te groote stelligheid en daardoor zeer eenzijdig. Van de productiemogelijkheden der toekomst kunnen wij zeer weinig zeggen.

Als wij er van spreken dan doen wij dit op grond van de veronderstelling, dat alles gelijk blijft, dus wij nemen het heden tot maatstaf.

Toch is het een verkeerde maatstaf, want het is onredelijk aan te nemen, dat wij thans ineens het einde van den vooruitgang der laatste jaren zouden bereikt hebben. Op grond der historie mogen wij in onze toekomstverwachtingen een plaats inruimen aan nieuwe ontdekkingen en uitvindingen, aan andere vervoermogelijkheden en productiemethoden.

Maar nu afgezien van dit alles wat kan gevonden worden maar niet gevonden is, wat weten we dan van de rijkdommen, die thans reeds binnen ons bereik liggen?

De Vereenigde Staten beslaan 5.7 pCt. van de oppervlakte land van onze aarde en hun bevolking is 6.2 pCt. van de totale bevolking der wereld.

De ruwe-ijzerproductie is er 60 pCt. van de totale productie. Verder wordt er geproduceerd 53 pCt. van alle koper, 43 pCt. van alle steenkool, 72 pCt. van alle petroleum, 53 pCt. van alle katoen, 46 pCt. van alle hout.

Toch zijn de voorraden van den bodem nog nauwelijks aangestast. Men schat dat er tot dusver slechts $\frac{1}{2}$ à 1 pCt. van de 3500 milliard ton steenkool gedolven is.

De ijzererts-reserve bedraagt 3 milliard ton, terwijl de waarschijnlijk nog verder aanwezige reserves op meer dan 70 milliard ton worden geschat, hetgeen genoeg zou zijn voor een consumptie gedurende 20 eeuwen, gerekend naar het tegenwoordige gebruik. Deze cijfers die we ontleenden aan

één-lijn-stelling van Genesis 2—3 met Gen. elf. Eerst zei dr Geelkerken: *ik heb geen exegese*. Nu laten de Utrechtsche broeders ons vragen: *hebt gij al een exegetische methode?* Tenminste (want ik zou niet graag hun *studeerkamerwerk* wantrouwen) op Uw vergadering?

Wat prof. v. Gelderen te Dordrecht zeide, is niet buiten het volk gebleven. De (achteraf synodaal gebleken) redactie van Geref. Theol. Tijdschr. gaf zijn referaat een plaats; wijlen dr de Moor bracht diens opvattingen nog nader ter sprake. ... in Utrecht; men denke aan de „Utr. Kerkb.“; ikzelf nam het weer over in „De Bazuin“ (2 Juni 1923); zoodat men niet behoeft te beweren (zooals prof. Buytendijk), dat de leiders als prof. v. Gelderen en dr de Moor *bang zijn voor het volk*; maar hoogstens zoo kunnen vreezen, dat degenen, die prof. Buytendijk zoo graag aan het woord laten, *achter wat we hebben, terug gaan*, om vragen aanhangig te maken, waarop we reeds een begin van antwoord hebben. Want in „Geref. Theol. Tijdschr.“ (Sept. 1913) heeft prof. v. Gelderen reeds meegedeeld, hoe hij zijn opvatting wil rijmen met de Bijbelsche gegevens. En nu wordt er weer naar gevraagd? Reactie?

Ik vind het erg best, dat men kerkeraden vragen voorlegt. Maar dan liefst met duidelijke probleemstelling. De beste vragen verhelderen het denken, zelfs van wie ze stelt en ook van wie ze ter overweging krijgt. Maar deze vragen werken m.i. de verwarring in de hand.

Men zal zeggen: de wetenschap bracht ons aan het denken over Gen. elf. Waarom mag ze dat niet doen over Genesis 2—3? Ik antwoord: het maakt verschil, of de wetenschap *aanleiding* is voor diepgaand Schrift-onderzoek, dan wel daar over *heerschen* gaat. Loslating van traditioneele getallen kan bij Genesis elf geschieden met een beroep op het *karakter van de geslachtsregisters zelf*; terwijl inzake het paradijsverhaal een opvatting werd losgelaten, althans dispuutabel gesteld, die door de Schrift zelf volkomen gebillijkt werd en door het verband geëischt.

Volgende week enkele slot-opmerkingen over de zaak. Ik ga er wat breed op in, omdat er geroepen is: zeg dan maar eens wat tegen, als 't u bleift.

Hetgeen in alle bescheidenheid hier geprobeerd wordt.

Dezer dagen las ik: de kerkbodes hebben een goeden tijd. Ik zou zeggen: ja, want ze maakten een goede beurt, door het volk voor te leggen een antwoord op vragen, die later te Utrecht zouden gesteld worden, alsof ze nog nooit bij de kerkbodemenschen opgekomen en in beginsel beantwoord waren.

Ze maken soms een goede beurt, — inderdaad. Men kan ze makkelijker uitlachen dan lezen en DAN critiseeren.

K. S.